

מאז 1962 קהילה ויצירה יהודית

פעילויות הקהילה מתקיימות בסיוע הסוכנות היהודית לארץ ישראל

דבר תורה פרשת קורח

ישנם כמה דרכים לגשת לטקסט: אפשר לשאול מה הטקסט אומר לי, מה משמעותו עבורי היום ואפשר לנסות ולהבין את הטקסט בהקשרו המקורי, עד כמה שזה ניתן. כלומר לשאול מה היתה משמעות הדברים בעולם שבו התרחשו הארועים. לדעתי עדיף להתייחס תמיד אל שני הרבדים ולהבחין ביניהם. איני יודעת אם יפה נהגתי, אך במקרה זה, בחרתי להתייחס אל הדברים ראשית מתוך עולמי עם המושגים המודרניים שבהם אני מחזיקה מבלי לקרוא דברי פרשנות והסבר ורק אח"כ לפתוח ספרים.

שאלה ראשונה שעלתה במוחי היתה: האם טענותיו של קורח ועדתו מוצדקות?

האין אמת בטענתו כי "כל העדה כולם קדושים ובתוכם ה' ומדוע תתנשאו על קהל ה'?" במושגים של ימינו היינו יכולים לומר כי משה שולט שלטון ללא מיצרים בעם ובנוסף לכך אייש בכל התפקידים המרכזיים את בני משפחתו.

יתר העם הרחוקים מן הצלחת ואינם נהנים ממנעמי השלטון באים עתה לדרוש את זכויותיהם. האם אין הם צודקים?

אם היה נדמה לי שאני שואלת את הדברים בצורה קיצונית וחצופה התפלאתי לראות את הסגנון של חז"ל בענין זה. אין ספק שהם אמיצים ממני. והרי לפניכם אגדה מתוך במדבר רבא המובאת בספר הגדה של ביאליק ורביניצקי:

האגדה מעבירה את ההתרחשויות למציאות העכשווית של הכותב והשומעים וניתן לחוש בה כי הסיפורים שמספר קורח על משה הם סיפורים הקשורים לשימוש מוגזם בשררה, סיפורים שהעם בוודאי מכיר מהמציאות שלו. שררה מעוררת התנגדות וכעס אצל אותם שאינם בעלי כוח ואינם מסוגלים להגן על עצמם מפני כוחה. בסופו של דבר גם לפי אגדה זאת קורח הוא רשע ומניפולטיבי, אך ברגעים מסוימים במהלך הסיפור אין ספק כי המאזין מזדהה דווקא עם קורח ועם המנוצלים, ולא עם משה ואהרון.

לאחר קריאת האגדה הזאת הירהרתי לי איזו אגדה היינו כותבים אנחנו אילו רצינו להתייחס אל נושא השררה וניצולה ע"י בעלי הכוח שבחברה שלנו היום.

זאת אני משאירה לדמיון שלכם ולעיתונאים שאינם טומנים ידם בצלחת.....

מאז 1962 קהילה ויצירה יהודית

פעילויות הקהילה מתקיימות בסיוע הסוכנות היהודית לארץ ישראל

העולם המיקראי הוא עולם שיש בו סמכות מוחלטת סמכות האל, והמנהיג, במקרה זה משה, מיצג את מקור הסמכות הזה עלי אדמות. המנהיגות של משה היא מוחלטת והיא מקיפה את כל תחומי החיים. החוקים הניתנים בשם מקור הסמכות הזה הם מוחלטים וכוללים- כל, ולא נשאר לעם אלא לציית להם או למרוד בהם ולהענש. לא מתקיים דיאלוג או מו"מ בין העם לבין המנהיג או האל או החוקים וכל פניה של העם מתפרשת כחוסר אמונה וחוסר בגרות או מרידה. ברור כי קשה לנו היום לקבל צורת שלטון כזאת או את ערכים הערכים שעליהם היא מתבססת.

דברים קשים אלו שקשה אפילו לאמרם יש להסתייג מהם מכמה בחינות: ראשית, יש לקחת בחשבון שהחברה המתוארת בתורה מורכבת מעם של עבדים, העם נמצא בראשית דרכו ללא ערכים של עם חופשי ותפקיד האל הוא לחנך אותם, לעיתים גם באמצעים שאינם נכונים לימינו. למה הדבר דומה? אין ל שאל תינוק האם הוא רוצה לצחצח שניים או האם הוא רוצה לאכול בכפית. אתה פשוט מלמד אותו ומצפה שהוא יסגל לעצמו את הערכים הבסיסיים של ההתנהגות בחברה שבה הוא חי. רק לאחר תהליך ארוך של סוציאליזציה אתה מאפשר לו לבחור, להפעיל שיקול דעת ולגבש את האישיות האינדיבידואלית והנפרדת ממך כהורה. בדומה לזה ניתן אולי לומר כי בשלב שבו נמצא העם במדבר אין הוא בשל עדיין להחלטות, אין הוא עדיין פרטנר לדיאלוג שיויוני ועל כן עליו לקבל את סמכות האל. יש להדגיש כי לפי הבנתי רובנו היום לא מסוגלים או לא רוצים לקבל באופן סמכותי וללא ביקורת את השררה שמופעלת עלינו מצד שליטים שמדברים בשם האל. אנו שחוינו במהלך ההיסטוריה ניצול לרעה של סמכות האל ניזוהרים מאוד ומעדיפים להעביר את הדברים דרך מסננת של הערכים ההומניסטיים והיהודיים לפני שאנו מצייתים.

כפי שאמרתי בראשית דברי יש לראות את הסיפור גם בהקשר בספציפי שלו ולהבין את הטקסט מתוך עצמו ומתוך העולם שלו. נשאלת השאלה מדוע פרץ המרד?

והלא משה הוא המנהיג האולטימטיבי, המאופק בתגובותיו, הצנוע, המגן על העם בכל מצב והשם את נפשו בכפו לשם הצלת העם. עפ"י מה שלמדנו כבר על משה לא נראה כי יש אמת בטענותיו של קורח על ניצול לרעה של השלטון מצד משה, מדוע אם כן מתקיים המרד?

אילו שאל משה את העם האם הם רוצים לצאת ממצרים ספק רב הוא האם היו עונים בחיוב. הם בשה"כ רצו הטבה בתנאי העבודה שלהם. כשמשה הרג את המיצרי והביא את מכות מצרים הוא בשה"כ הרע את התנאים שלהם. ועכשיו שהוציא אותם ללא רצונם למדבר האכילם

מאז 1962 קהילה ויצירה יהודית

פעילויות הקהילה מתקיימות בסיוע הסוכנות היהודית לארץ ישראל

במידה וסיפק להם מים במשורה, מנע מהם את שעשועי העגל והטיל עליהם חוקים לא קלים - האם יהיו מלאי הכרת טובה אליו? אמנם לא נטל חמור אחד מהם, אבל קשה לומר שהיו לו חברים ורעים בקרב העם.

הוא גדל בארמון פרעה ובסך הכל היה זר ביניהם ולא הבין את עולמם ולכן לא היה אהוב במיוחד גם גימגומו וענותנותו הפכו אותו לקרוב יותר לאלוהים מאשר לבני ישראל. ניתן לראות כי פחדו מפניו ומהאור שזרח מהם, ניתן לראות כי מררו את חייו בלי סוף אך לא נרמז כי אהבו אותו. בודד היה בגדולתו.

קורח לעומתו היה פיקח ופראגמטי. הוא הכיר יפה את המרירות שהלכה והצטברה בלב העם והשתמש בה כסולם שעליו טיפס. מרד זה יוצא דופן ושונה מכל מה שהיה לפניו. בתלונות הקודמות התמרמר העם על מחסור באוכל או במים או מחשש אויבים, ואילו כאן לראשונה המאבק הוא על השלטון, מאבק כוחני שבא לערער את בלעדיותו של משה וסמכותו ביחס לעם ובקשר עם אלוהים. תנאי מסייע להמרצת המרד היתה הודעתו של משה על גורל דור המדבר. מתברר לעם כי הם בעצם במסע מדברי למות, כל התיקווה שעוד היתה לשפר את תנאיהם בבואם אל אותה ארץ מובטחת נמוגה, וכשאין תיקווה אין מה להפסיד. המשטר שיוטל עליהם במהלך מסע מדברי זה אף הוא מרתיע: עליהם לקיים את כל התורה והמעשה במקושש בשבת שחטא ומיד נענש במוות מטיל עליהם מורא גדול.

במקרה זה, בשונה מהתלונות הקודמות, המורדים אינם ערב רב או המון מתפרע אלא קבוצת נכבדי העם, נשיאים ולוויים מיוחסים הרותמים למרכבתם את מרירות ההמונים. בראש המרידה עומדים דתן ואבירם ואון בן פלת, שלושתם נשיאים משבט ראובן.

לשבט ראובן יש סיבות להיות מרי נפש: עליהם רובצת קללת יעקוב ובנוסף לכך הם חשים כי למרות שהוא בכור לבית יעקוב השלטון והמנהיגות הועברה לשבט לוי. ולאחר מעשה המרגלים השבטים שקורבו אל משה הם שבט אפרים שממנו בא יהושוע ושבט יהודה שממנו בא כלב ונחשון בן עמינדב, ולא שבט ראובן.

הקינאה ומרירותו של עם מיואש ומפוחד הם הגורמים עליהם מנצח קורח, אותם הוא מנצל בכסות של נימוקים אידיולוגיים כמו שוויון ומאבק ברודנות.

אם נחזור לשאלה שנשאלה בתחילת דברי: האם היה טיעונם של במורדים מוצדק, נרא כי התשובה על כך אינה חד משמעית. ברור שקורח הוא אופורטיוניסט המנצל את מרירות העם, אך אנו כאנשים מודרניים כשאנו מנסים לראות את הרלוונטיות של הטקסט לזמננו קשה לנו לקבל את שלטונו המוחלט של משה. בימינו אין עוד משה, אין מנהיגים בשיעור

התנועה ליהדות מתקדמת בישראל
יש יותר מדרך אחת להיות יהודי

קהילת מבקשי דרך, ע"ר

ש"י עגנון 22 ירושלים 93589 קווי אוטובוס 22, 13, 24, 4

טל: 02-6792501 פקס: 02-6786207

דואר אלקטרוני: kehillah@bezeqint.net

אתר אינטרנט: www.mevakshei.org

מאז 1962 קהילה ויצירה יהודית

פעילויות הקהילה מתקיימות בסיוע הסוכנות היהודית לארץ ישראל

קומתו הפועלים מתוך אהבת העם וללא שיקולים זרים, לעומת זאת
נותרה השררה והשימוש בסמכותו של האל למטרות אופורטוניסטיות.
דומה הדבר כאילו קורח הצליח במרד והוא מנהיג את המדינה ברוחו.

ולבסוף ברצוני לסיים במאמר חז"ל מתוך מסכת אבות: "כל מחלוקת
שהיא לשם שמים סופה להתקיים, וכל מחלוקת שאינה לשם שמים אין
סופה להתקיים. איזו היא מחלוקת שהיא לשם שמים? זו מחלוקת הלל
ושמאי. ואיזו היא מחלוקת שהיא לא לשם שמים? זו מחלוקת קורח
ועדתו."